
Consultes populars, multireferèndum i referèndum

Feliu Madaula Canadell / fmadaula@gmail.com

De consultes populars impulsades i organitzades pels moviments socials i entitats, n'hi ha hagut unes quantes en els darrers anys. Ha estat una dinàmica de participació ciutadana sens dubte remarcable i que ha anat in crescendo, i pensem, per tant, que cal deixar-ne testimoni. Tot seguit passo a relatar unes experiències i vivències personals sobre algunes d'aquestes consultes, de les quals dispo de primera mà per haver-hi participat directament. En comú tenen l'anhel d'una democràcia més participativa, directa i plena, el fet de poder exercir el dret de ser consultats i a decidir. La documentació de què disposava i a la qual faig referència en aquest treball ha estat entregada a l'Arxiu Històric de Sabadell.

Paraules clau

Consultes, democràcia participativa, multireferèndum, participació ciutadana, referèndum

**Consulta Social
per a l'Abolició del Deute Extern**

1. ¿Està a favor que el Govern de l'Estat espanyol cancel·li del tot el deute extern que tenen amb ell els països empobrits?
 SÍ   NO
2. ¿Està a favor que l'import del pagament anual del deute cancel·lat sigui destinat, per part de la població dels països empobrits, al seu propi desenvolupament?
 SÍ   NO
3. ¿Està a favor que els tribunals investiguin l'enriquiment il·lícit que els poderosos del Nord i del Sud estan obtenint amb els préstecs i que aquestes quantitats siguin retornades als seus pobles?
 SÍ   NO

Posi una creu a la casella que correspongui a la seva opinió

159

Figura 1. Tríptic, adhesiu i butlleta sobre la consulta per l'Abolició del Deute Extern i Usurer.

Consulta per l'abolició del deute extern i usurer

A Sabadell, com en altres ciutats i pobles del país, s'anaven seguint les diferents edicions del Fòrum Social Mundial, les campanyes com la del 0,7% per a cooperació i solidaritat, "Deute extern, deute etern? Jubileu 2000", "Qui deu a Qui?"... Aquestes últimes reivindicaven l'abolició del deute extern per a països com l'Argentina o el Brasil. A finals de 1999 es va plantejar fer la "Consulta sobre l'Abolició del Deute Extern i Usurer. ADEU". Es duqué a terme el 12 de març del 2000, coincidint amb una jornada d'eleccions generals, i hi va haver una participació important. Per a la consulta es van posar taules a prop de les portes

dels col·legis electorals habilitats per a les eleccions al Congrés de Diputats de Madrid i al Senat.

En la preparació i el desenvolupament d'aquesta consulta es va teixir la Xarxa per l'Abolició del Deute Extern de Sabadell XADESA, formada per 64 entitats.

Inicialment, la Junta Electoral va denegar l'autorització de la consulta, però la pressió popular i la mediació d'Antoni Farrés i Vicenç Creus, en representació de la Lliga dels Drets del Poble i de la campanya, facilitaren que es pogués dur a terme. Hi van participar 223 voluntaris i voluntàries, que van poder cobrir els torns de matí i tarda de les meses constituïdes a prop de les entrades dels 55 col·legis electorals de Sabadell.

Aquestes persones voluntàries prèviament havien tingut una sessió formativa sobre la consulta i què significava el deute. Es va fer una triple pregunta sobre l'abolició del deute extern¹.

¹ Més informació <<http://www.consultadeuda.org/catala.html>>.

1	Lliga dels Drets dels Pobles
2	Fundació Sabadell Solidari
3	MedicusMundi
4	Mans Unides
5	Solidaritat amb Centreamèrica SAC
6	Solidaris amb el Poble Sahrauí
7	Sèpia Verda, DACS
8	Associació Tàrraco Minusvàlids
9	Sodepau
10	Acadèmia Catòlica
11	Pau i Solidaritat (CCOO)
12	Servei Ciutadà d'Acolliment als Immigrants SCAI
13	Centre Juvenil Salesià "La Sala"
14	Comitè Óscar Romero
15	Associació per al Desenvolupament de la Moskitia (Hondures)
16	Plataforma d'Insubmisos PIS
17	Ateneu Popular Insurrecte
18	Associació Els Xiprers
19	Església Baptista El Redemptor
20	Agrupació juvenil El Tro
21	Casal d'Europa
22	Creu Roja-Assemblea Sabadell
23	Drapaires d'Emaús
24	Col·lectiu de Dones en l'Església
25	Punt de Voluntariat
26	Parròquia La Puríssima
27	Komitè Antifeixista
28	Moviment d'Esplais del Vallès
29	IES Pau Vila
30	Alliance Française
31	Càrites Sabadell
32	Parròquia La Concòrdia
33	Associació de Veïns de la Creu Alta
34	Associació de Veïns de Covadonga
35	Assemblea d'Okupes de Sabadell
36	Ball de Bastons de Sabadell
37	Comunitats Cristianes de Sabadell
38	Associació Catalana d'Esperanto
39	Centre d'Esperanto Sabadell
40	Associació Jaume Virgili de Sabadell
41	CEIP Enric Casassas
42	Unió de Mares
43	Ecoconcem
44	Sindicat Comarcal de CCOO
45	Unió Sindical Obrera USOC
46	UGT Vallès Occidental
47	CEIP Joanot Alisanda
48	Sabadell Sardanista
49	Parròquia Sant Antoni de Pàdua
50	IES Castellarnau
51	Danses al Carrer de Sabadell
52	Araguaia. Amics del Bisbe Casaldàliga
53	Mares Escolàpies
54	Associació Veïnal Torreguitart
55	Colla Gegantera El Rodal
56	ANDI Associació d'Atenció Nens Discapacitats
57	Parròquia de Can Rull
58	Associació de Veïns La Roureda
59	Esglésies de Crist
60	AMPA del CEIP Teresa Claramunt
61	Esplai La Masia
62	Club de Tennis Sabadell
63	IES Escola Industrial
64	Ajuda en Acció

Figura 2. Relació d'entitats que van crear la Xarxa per l'Abolició del Deute Extern de Sabadell, XADESA.

A la consulta de Sabadell es van emetre 23.114 vots i hi van poder votar les persones que tenien 16 anys o més, sense exclusió d'origen i amb papers o sense; d'aquesta manera es va fer possible un espai de democràcia on, si tothom és igual, tothom té els mateixos deures i els mateixos drets, com el de votar. Els resultats van ser registrats i verificats a tot Catalunya pel Col·legi d'Advocats, que va fer d'entitat certificadora.

Arreu de l'Estat espanyol, 1.087.792 persones van votar a favor de l'abolició del deute extern.

Va ser un exercici de democràcia participativa i un motiu de debat i reflexió sobre les causes i els efectes del deute extern, de la globalització i les polítiques neoliberals, pobresa, destrucció ecològica, emigració, guerres... Es demanava l'anulació del deute extern públic i privat que els països empobrits tenen amb l'Estat espanyol. Es denunciava la il·legimitat del deute extern pel fet que som els països occidentals els que devem als països colonitzats. Es denunciava la perversió dels mecanismes del deute com a instrument polític, social i econòmic.

Un cop duta a terme la consulta social sobre el deute, es va exigir la realització d'auditories públiques integrals sobre la legitimitat dels deutes ecològics, polítics, socials i econòmics, l'eliminació dels crèdits FAD i del CESCE i la no comptabilització de la cancel·lació de deute com a ajuda oficial al desenvolupament.

Durant molt de temps es van fer assemblees mensuals i tot tipus d'activitats relacionades amb l'abolició del deute extern i usurer. Els actes sovint coincidien a l'entorn del 12 de cada mes i es feien per continuar reivindicant l'abolició del deute extern. Es van realitzar debats, fires d'entitats, pintades de murals, obres de teatre, projeccions de documentals, enviament de targetes, recollida de signatures (a tot l'Estat es van recollir 1.021.228 signatures), presentacions de mocions a l'administració... Finalment es va aconseguir la presentació i aprovació, en part, d'una llei d'abolició del deute extern al Congrés dels Diputats, algunes condonacions i la realització d'un Tribunal Internacional sobre el Deute Extern a Barcelona i Madrid, l'octubre de 2005.

La consulta de l'any 2000 va permetre establir nodes i grups de persones que es mobilitzaren per l'abolició del deute extern i usurer a moltes poblacions d'arreu del territori, amb la realització de trobades comarcals,

nacionals... A Sabadell, l'1 de desembre de 2001 es va dur a terme la VI Assemblea de la XCADE. Xarxa Ciutadana per l'Abolició del Deute Extern², i també se'n feren d'àmbit estatal.

Aquests antecedents i la mobilització en general van possibilitar la creació de la Xarxa de Mobilització Global. XMG contra la globalització i es va plantejar la campanya contra el Banc Mundial, que es volia reunir a Barcelona el maig del 2001; la forta oposició i mobilització que hi va haver va aconseguir que es desconvocés aquesta reunió.

Consulta contra la Guerra de l'Iraq

162 La xarxa creada i les mobilitzacions dutes a terme anteriorment van permetre treballar a favor de la pau a Palestina, participar en campanyes com ara Tambors de Pau i donar resposta a les declaracions de guerra contra l'Iraq, després dels atemptats als EUA de l'11 de setembre de 2001, per part dels presidents Bush, Blair i Aznar. El mes d'octubre de 2001 es va promoure, per iniciativa de disset entitats, la Plataforma per la Pau, aturem la guerra, impulsada per la Coordinadora Un altre Món És Possible de Sabadell, i per al 15 d'octubre de 2001 es va convocar la primera concentració, a la plaça Sant Roc, contra els atacs a l'Afganistan. A partir d'aquesta data es van organitzar molts actes a favor de la pau i es va participar en grans manifestacions per la pau.

Arran d'aquells fets, des del 3 de febrer de 2003, la ciutadania anònima de Sabadell duu a terme la Roda de la Pau, a la plaça Doctor Robert, darrere de l'Ajuntament. Inicialment aquesta activitat es feia cada dia, i més endavant cada dijous de 3/4 de 9 a les 9 del vespre, la qual acaba amb una lectura que es publica en lligalls de la Roda de la Pau³.

Les accions de la Plataforma i la Coordinadora per demanar que s'aturés la guerra i a favor de la pau se succeïren: carta al president espanyol Aznar, al Defensor del Poble, denúncies al jutjat i al Consell de Seguretat de l'ONU, dejunis, recollida de signatures, moció al Ple Municipal, caravana de vehicles per la ciutat, tallers de pintar, penjada de pancartes, cassolades, marxes per la pau, manifestacions, xerrades, recollides de fotografies, exposicions... i l'organització d'una consulta popular sobre la Guerra d'Iraq del 27

de març al 13 d'abril de 2003, amb 50 mesos repartides per la ciutat. Hi van participar 8.851 persones i un 94,2% es va manifestar contra la guerra.

El 2004, el govern del president Zapatero va retirar les tropes espanyoles de l'Iraq.

Consulta Social Europea

A partir d'aquestes mobilitzacions es plantejaren més fites i es va impulsar la campanya "Contra l'Europa del capital i la guerra", a càrrec de diferents moviments socials i entitats. La Xarxa de Mobilització Global (XMG)⁴ va promoure la Consulta Social Europea, que va possibilitar fer unes jornades de reflexió i debat sobre la Unió Europea i la seva proposta de Constitució Europea, com també defensar una Europa dels drets socials i dels pobles (Al Vallès diem No; Què significa votar No; Què significa votar Sí a la Constitució Europea?). També es van recollir signatures, es van fer actes al carrer i es va col·laborar amb el Fòrum Social Català.

La Consulta Social Europea era un projecte per avançar i aprofundir en l'anàlisi i crítica del sistema actual des d'una perspectiva àmplia i des de diferents ciutats i països europeus. Aquesta consulta havia d'ajudar a construir alternatives des d'una base social el més oberta, democràtica i horitzontal possible. Pretenia que els moviments socials s'enfortissin, reforçar el treball dels grups i xarxes locals i dotar-los d'instruments per a l'expressió de les seves voluntats, de manera que tothom pogués participar en la construcció del nostre futur i prendre la iniciativa.

La Consulta Social Europea sorgeix davant la constatació que el sistema democràtic no respon a la

2 "Consulta Social sobre el Deute Extern a Catalunya-Fundació Jaume Bofill", [en línia], <http://www.fbofill.cat/sites/default/files/POL29_140416.pdf>.

3 La Roda de la Pau va néixer el 3 de febrer de 2003 quan dos ciutadans es van plantar davant l'Ajuntament de Sabadell com a mostra de rebuig envers les intencions bèl·liques en contra de l'Iraq. El procés cap a la guerra va fer que aquesta iniciativa anés agafant força i que al llarg dels mesos creixés el nombre de ciutadans "anònims" que s'adheria al "No a la guerra" i es comprometia amb el "Sí a la pau". Actualment, però, la Roda de la Pau es posiciona enfront de tots els conflictes bèl·lics. Extret de: *Wikipedia*, [en línia], <https://ca.wikipedia.org/wiki/Roda_de_la_pau>.

4 Manifest fundacional de la XMG a <<http://barcelona.indymedia.org/newswire/display/55891>>.

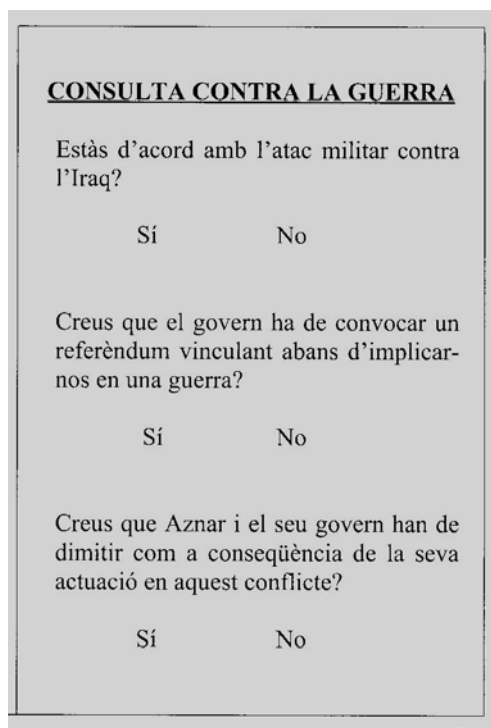

Figura 4. Butlleta de la consulta contra la guerra.

Figura 5. Recompte de la votació Contra la Guerra de l'Iraq. Fotografia: Carme Lamarca.

Figura 6. Pintada al Passeig de la Plaça Major amb el resultat de la consulta del Deute extern, any 2000. Autora: Teresa Tuset.

necessitat de participació, protagonisme i corresponsabilitat que demana cada vegada més la ciutadania. Volem participar dia a dia i entenem que sense poder de decisió no hi ha una veritable participació.

La Consulta Social Europea pretenia que hi hagués un procés previ de reflexió i debat sobre Europa, que era més important que la mateixa votació, i que consistia a respondre a diferents preguntes entorn de la Constitució Europea. A la butlleta de vot es demanava:

—La Unió Europea i els seus estats han de garantir plens drets socials i de ciutadania a totes les persones?

—Creus que la ciutadania ha de poder prendre directament decisions polítiques a través de consultes, assemblees o altres mecanismes participatius?

—Creus que les administracions públiques han de reduir dràsticament la despesa militar per invertir en cultura de la pau, despeses socials...?

—Ets partidari/ària que es tiri endavant una transformació profunda a favor de l'estalvi energètic i de les energies renovables i ambientalment responsables?

A Sabadell, la Consulta Social va ser organitzada per la Coordinadora “Un altre món és possible” i la Plataforma per l’Abolició del Deute Extern i Usurer. A aquesta finalitat es van constituir dues meses, l’una a la plaça Doctor Robert i l’altra al Parc Catalunya, en les quals, tenint en compte que la participació i la democràcia comença a l’àmbit local, també es podia respondre a la una pregunta sobre quina problemàtica de Sabadell es creia que no estava ben tractada. La consulta es va convocar per al 13 juny del 2004, coincidint amb les eleccions al Parlament Europea; malgrat no disposar de l’autorització de la Junta Electoral, es van muntar els dos punts d’informació i votació, però la Policia Nacional s’hi va personar i va requisar les

Figura 7. Mesa per votar en la Consulta Social Europea al Parc Catalunya, 13 de juny de 2004. Fotografia: Feliu Madaula.

urnes. Una setmana més tard es van tornar a constituir les meses i es va repetir la Consulta, però tot plegat va fer que la participació fos menor.

La campanya contra l'aprovació de la proposta de Constitució Europea va continuar l'any 2005, la qual cosa va permetre explicar les limitacions del projecte de Constitució i debatre sobre quina Europa es volia. El referèndum sobre la Constitució Europea es va fer el 20 de febrer de 2005 i la participació no va arribar al 50%. A Sabadell els resultats foren: el sí a la Constitució Europea va tenir un 67% dels vots; el no, un 26,7%; i hi va haver un 6,21% de vots en blanc. El percentatge de vots negatius fou una mica superior al percentatge de Catalunya i molt més alt que el del conjunt de l'Estat. Al conjunt d'Espanya només va votar un 42,32% del cens electoral, i hi va haver un 76,73% de vots favorables i un 17,24% de negatius. Altres països

europaus van votar "no" a aquest model de projecte de Constitució Europea, que no es va acabar aplicant.

Sabadell Decideix. Consulta sobre la Independència de Catalunya

Aquesta iniciativa s'emmarca en l'onada de consultes populars sobre la independència de Catalunya, que va començar a Arenys de Mar. A finals del 2009 es va començar a preparar a Sabadell i es va celebrar el 30 de maig de 2010, promoguda per la Plataforma per a l'Autodeterminació a Sabadell, que agrupava diferents persones i entitats. En la campanya i recollida de vots hi van participar entre 700 i 1.000 persones voluntàries, es van muntar 37 col·legis electorals, amb 67 meses, i es van utilitzar 80 ordinadors portàtils nous per a l'ocasió.

Figura 8. Tríptic de la consulta de Sabadell Decideix.

Figura 9. Cartell de la Consulta sobre la Independència a Sabadell.

Es va permetre votar a partir dels 16 anys i a totes les persones, també immigrants amb NIE o passaport del país d'origen. Es va preveure la possibilitat de votar anticipadament a partir del 23 d'abril. La pregunta era:

— Està d'acord que la nació catalana esdevingui un estat de dret, independent, democràtic i social, integrat en la Unió Europea?

Es van aplegar 24.061 vots, un 92,7% dels quals van ser afirmatius.

Tota la campanya va permetre explicar què és el dret a l'autodeterminació, el dret a decidir i debatre les raons del "sí" i les raons del "no". Va ser un exemple de compromís i de maduresa ciutadana i de la societat civil.

Com a continuació de la consulta Sabadell Decideix i de la Plataforma per a l'Autodeterminació a Sa-

badell, es va crear Sabadell per la Independència, que entrà a formar part de l'Assemblea Nacional Catalana.

Multireferèndum 2014

Aquesta proposta va sorgir d'una convocatòria ciutadana sobre qüestions d'interès públic que diferents col·lectius plantejaven; algunes provenien d'iniciatives legislatives populars que es trobaven bloquejades en les institucions públiques. Amb el Multireferèndum⁵ es volia que s'expressés la voluntat popular de forma directa i determinant.

En el marc de l'apoderament vinculat al dret a decidir que es duia a terme a Catalunya, es volia començar a decidir i a exercir la democràcia d'arrel, directa. Es pretenia que l'organització que l'impulsés fos oberta. Per això es van realitzar diverses assemblees

5 *Multireferèndum*, [en línia], <<http://www.multireferendum.cat/>>.

Figura 10. Multireferèndum del 23 de maig de 2014. Mesa electoral. Autor: Isidre Tiana

obertes a entitats i persones interessades, i també es van organitzar debats al voltant de les qüestions sobre les quals es demanava que la ciutadania es pronunciés i es van elaborar materials explicatius relacionats amb cada qüestió plantejada.

El ple municipal del 6 de maig de 2014 va aprovar una resolució de suport al Multireferèndum i per vetllar pel bon funcionament de la jornada de votació.

S'hi va poder participar de tres maneres: mitjançant vot anticipat en locals d'entitats del 23 d'abril al 17 de maig de 2014 o al carrer, a Sabadell, a la plaça Sant Roc; mitjançant el vot electrònic, que es podia emetre del 18 al 24 de maig, i a través del vot directe el dia 25 de maig, coincidint amb la jornada de votació de les eleccions europees. A les meses es registrava els votants i s'emplenaven les actes de la sessió i el full de recompte, alhora que s'entraven les

dades a l'ordinador per comprovar que no s'hagués votat anteriorment d'una altra manera.

A Sabadell no sabem quantes persones van exercir el vot electrònic, anava a nivell de Catalunya. Presencialment a Sabadell 248 persones van votar anticipadament i el dia 25 de maig es van recollir 1.672 vots a les 15 meses electorals que es van constituir a diferents llocs de la ciutat. La Junta Electoral tampoc va deixar que hi hagués cap mesa a les entrades dels col·legis electorals. Al matí del 25 de maig, els Mossos d'Esquadra van identificar els components de les meses electorals, van aixecar acta i els van comunicar que incorrien en una possible falta administrativa. A la tarda, els Mossos ja van exigir la retirada definitiva de les meses, fet que va obligar a tancar la majoria de punts electorals i no complir l'horari que s'havia previst. A Sabadell, al contrari que en altres poblacions,

no es va requisar cap urna ni hi va haver cap incident, i només dues meses electorals van quedar obertes fins al final de la jornada.

A causa de les interferències esmentades, durant el mateix dia 25 es va tornar a activar el vot electrònic perquè les persones que no havien votat ho poguessin fer des d'un ordinador. Aquesta possibilitat es va prolongar fins al 4 de juny de 2014.

Al conjunt de Catalunya foren 37.495 les persones que van exercir el dret a participar i votar sobre les qüestions plantejades, i els resultats van ser següents:

- Sí a una agricultura sense transgènics: 91,5%
- Sí a deixar de pagar el deute i els interessos que la ciutadania consideri il·legítims: 93,1%
- Sí al control democràtic directe sobre el sector energètic: 98,0%
- Sí a l'opció de referèndum vinculant per a les ILP: 96,7%
- No al projecte de BCN World: 73,9%
- Sí a la gestió directa del servei d'aigua a la ciutat de Lleida: 90,5%
- No a la línia de Molt Alta Tensió (MAT) de 400 kW: 85,3%
- No al projecte de pedrera al municipi de l'Argentera: 92,4%

Les quatre primeres qüestions eren generals i a cada demarcació o municipi s'hi podia afegir una pregunta local.

Consulta del 9 N

Malgrat les prohibicions i els entrebancs de l'Estat espanyol, el 9 de novembre de 2014 es va poder realitzar un procés participatiu per conèixer l'opinió de la ciutadania sobre el futur polític de Catalunya. En primer lloc es demanava el següent: "Vol que Catalunya esdevingui un Estat?" En cas afirmatiu, es demanava: "Vol que aquest Estat sigui independent?" La consulta la va convocar la Generalitat de Catalunya, però, davant la suspensió del Tribunal Constitucional, es va transformar en un procés participatiu que va anar a càrrec de moltes persones voluntàries (se n'hi van inscriure 40.000 a tot Catalunya). Es va disposar de 70.000 ordinadors amb una aplicació que impedia

6 Vegeu *Òmnium Cultural*, [en línia], <<https://www.omnium.cat/noticia/ara-es-lhora-la-campanya-unitaria-de-la-societat-civil-la-consulta>>.

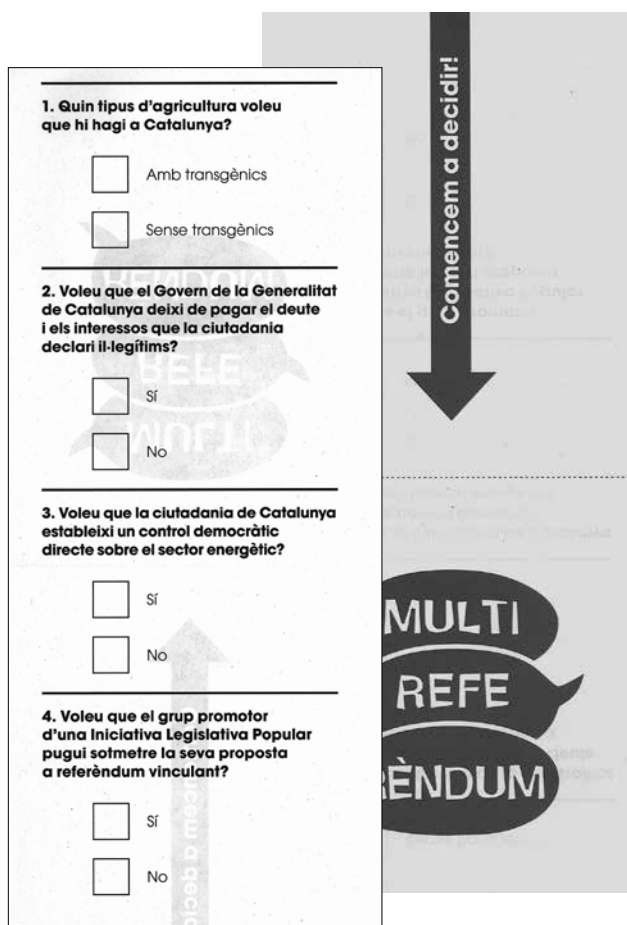

Figura 11. Butlleta del Multireferèndum.

votar dues vegades i es van habilitar 1.317 locals de votació en el conjunt del territori català. "Ara és l'hora" va ser la campanya unitària de la societat civil per a la consulta del 9N.⁶

A Sabadell van obrir tretze punts de votació, on hi havia un total de 181 meses. Van haver-hi cues per votar com no s'havia vist mai fins aleshores, i es van arribar a recollir 61.241 vots, dels quals un 78,30% van ser per a l'opció "Sí-Sí". A Catalunya hi van participar 2.305.290 persones, amb un 80,76% de vots per al "Sí-Sí".

A tall de conclusió

Del que s'ha exposat de les diferents consultes, de les experiències viscudes i recollides, és possible concloure que hi ha suficient coneixement, força i perso-

Figura 12. Fullet de la consulta del gN, on s'indicaven els col·legis electorals.

nes diverses a Sabadell per poder realitzar exercicis de democràcia directa, d'enxarxar-se i de decidir sobre coses que ens afecten directament; en definitiva, d'exercir la sobirania que rau en cada persona.

Així es va demostrar en ocasió del Referèndum del Primer d'Octubre de 2017, que aprovat per la majoria del Parlament de Catalunya i amb la decisió de la Generalitat de Catalunya de tirar-lo endavant tot i no

haver-ho pogut pactar amb l'Estat, es trobà amb tot el seu aparell en contra i oposant-s'hi amb tota la força que tenia, fent tot el possible per a que no es dugués a terme un referèndum d'autodeterminació sobre el futur de Catalunya.

Des de la preparació del referèndum es va patir la bel·ligerància de l'Estat, amb escorcolls intentant trobar urnes, paperetes, requisant sobres amb les no-

tificacions per formar part de les meses electorals, registres a departaments i empreses de la Generalitat, detencions de càrrecs i funcionaris, amenaces, atacs informàtics abans i durant la jornada electoral,...es va anar fent present un Estat policial i el desplegament de forces policials, que va desembocar amb la repressió física a les portes dels col·legis electorals per part de contingents policials vinguts de fora.

La ciutadania va ser capaç d'autoorganitzar-se en Comitès de Defensa del Referèndum (CDR), amb assemblees obertes per districtes i col·legis electorals prèvies a l'1 d'Octubre i amb la campanya de les escoles obertes. S'hi apuntaren més de 50.000 persones com a voluntàries per garantir que els col·legis electorals no tanquessin pel referèndum de l'1 d'Octubre, adherint-se al manifest "Obrim les escoles". Es va aconseguir mantenir la majoria de les escoles que eren col·legis electorals ocupades i amb activitats autoorganitzades des de el darrer dia de classe (divendres 29 de setembre a la tarda) fins al diumenge 1 d'Octubre i durant tota la jornada electoral, protegint les entrades dels centres electorals i les urnes, i permetent que es dugués a terme el referèndum malgrat la presència policial i que en determinats col·legis electorals la repressió de les forces policials i guàrdia civil de l'Estat van provocar més de 1.000 persones ferides ateses en centres sanitaris arreu de Catalunya, més les que van patir agressions, maltractes i afectacions psicològiques que no han estat denunciades ni comptabilitzades. Totes aquestes persones defensaven pacíficament les entrades dels centres electorals i les urnes. A Sabadell hi va haver-hi una càrrega policial a l'Escola Nostre Llar; es van endur, per equivocació, una caixa que no eren les urnes, i la pressió de les persones al carrer va fer retrocedir als cossos policials, que van haver de marxar. Es va poder continuar votant, tot i que algun col·legi i centre electoral més de la ciutat van sofrir l'atac de persones contràries al referèndum, fet que provocà el tancament o o reagrupament d'algun dels centres electorals previstos.

A primera hora del matí de l'10, la Generalitat va anunciar el cens universal, que permetia poder anar a votar a qualsevol mesa electoral, on es quedava registrat i d'aquesta manera no es podia repetir la votació. Això va permetre que des dels col·legis electorals que van ser tancats o a on es va impedir la votació, es po-

gués anar a votar a un altre col·legi electoral. Cal tenir present que tant les forces policials com els Mossos d'Esquadra van retirar urnes i tancar entorn de 300 col·legis electorals arreu de Catalunya, en els quals els vots emesos ja no es van poder comptabilitzar.

Degut a les dificultats per disposar dels col·legis electorals habituals en unes eleccions normals, es van haver de canviar a Sabadell fins a 7 centres electorals; els mateixos CDR foren els que finalment anunciaren els canvis i la totalitat de llocs on es podia anar a votar, que a Sabadell foren 25 col·legis electorals. Gràcies a les persones responsables, coordinadores de cada centre, voluntàries, les persones expertes en informàtica i a la multitud de persones que van defensar els col·legis electorals, va ser possible que es pogués desenvolupar la votació a cada col·legi, essent un exemple d'autogestió i coordinació entre les persones que tenien tasques encomanades a cada centre i la resistència de les persones al carrer.

Malgrat les càrregues policials, la presència d'ultrès i el desenvolupament anormal del Referèndum, a Sabadell es van aconseguir 62.728 vots emesos, dels quals el 86,1% (54.058 vots) van ser a favor de que Catalunya és declarés Estat independent en forma de República.

En el conjunt de Catalunya es van recollir 2.286.217 vots; sense poder comptar els requisats, representa una participació del 44,03% del cens electoral. Els vots afirmatius a que Catalunya es declarés un Estat independent en forma de República foren un total de 2.044.038, que representà el 90,18% dels vots comptabilitzats.⁷ ●

7 El documental sobre el Referèndum del 1-0 del programa de TV3 "Sense Ficció" està disponible a <<https://t.co/vTgslhh4Oz>>. Vegeu també Laia VICENS, Xavi TEDÓ, *Operació urnes*, Barcelona: Columna, 2018.